

Новосельська Ірина Василівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
юридичного факультету Інституту управління та технологій
Державного університету інфраструктури та технологій,
м. Київ, Україна

ВИЗНАЧЕННЯ МЕЖІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПРАЦЮ

Статтю присвячено аналізу значення адміністративної відповідальності за порушення зобов'язань, передбачених трудовим договором. Визначено, що ступінь суспільної небезпеки – критерій розмежування адміністративної відповідальності від інших видів юридичної відповідальності (зокрема дисциплінарної), тісно пов'язаний з іншими ознаками адміністративної відповідальності (об'єктом і предметом посягання, об'єктивною стороною проступку та ін.). Визначено, що не всі об'єктивно протиправні вчинки можуть бути правопорушеннями. Доведено, що протиправність дисциплінарного проступку, на відміну від адміністративного, як правило, не виражена в чітко сформульованому юридичному складі, має абстрактний прояв. Це значний недолік дисциплінарного законодавства, оскільки дозволяє органу, що накладає стягнення, самому вирішувати питання щодо протиправності того чи іншого діяння, що на практиці може призвести до порушення трудових прав працівників.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, юридична відповідальність, правова поведінка, дисциплінарна відповідальність, дисциплінарний проступок, правовий вчинок, соціальна корисність, соціальна шкідливість.

На сучасному етапі розвитку державності України суттєво зросло значення адміністративної відповідальності за порушення зобов'язань, передбачених трудовим договором. Насамперед вона спрямована на забезпечення законності і правопорядку у сфері трудових правовідносин.

Особливості адміністративної відповідальності, що відрізняють її від інших видів юридичної відповідальності полягають в тому, що:

- вона настає, як правило, за особливий вид правопорушень – адміністративний;
- її заходи можуть застосовуватися у разі звільнення від кримінальної відповідальності, тобто за діяння, що містять ознаки злочинів, які не становлять значної суспільної небезпеки;
- вона виявляється в накладенні на порушників певних видів адміністративних стягнень, специфічних за змістом і відмінних від заходів кримінального покарання, дисциплінарного впливу та майнової відповідальності;
- адміністративні стягнення накладають спеціальні органи й посадові особи. Вичерпний перелік стягнень і органів, уповноважених їх застосовувати, подано в спеціальному розділі КУпАП.

Адміністративна відповідальність регулюється багатьма нормативними актами різної юридичної сили, які становлять законодавство про адміністративні правопорушення. Важливе значення для визначення адміністративної відповідальності мають підходи до її дослідження, які і призводять до різного розуміння цієї правової категорії. Існує кілька визначень адміністративної відповідальності. Так, М.С. Студенікіна зазначає, що це «застосування... частини заходів адміністративного примусу, а саме – адміністративних стягнень» [1].

Г.П. Бондаренко вважає, що «адміністративна відповідальність – це форма реагування держави на правопорушення, яка виявляється в застосуванні повноважними державними

органами, службовими особами, громадськістю до винної особи адміністративних санкцій у межах і порядку, встановлених законодавством; це обов'язок правопорушника звітувати за свою протиправну поведінку і зазнавати за неї несприятливих наслідків, передбачених санкцією правової норми» [2].

На думку І.А. Галагана, це «застосування у встановленому порядку уповноваженими на це органами і службовими особами адміністративних стягнень, сформульованих у санкціях адміністративно-правових норм, до винних у вчиненні адміністративних проступків» [3].

А.Т. Комзюк сформулював визначення адміністративної відповідальності так: «Це застосування до осіб, які вчинили адміністративні проступки, адміністративних стягнень, що тягнуть для цих осіб обтяжливі наслідки майнового, морального, особистісного чи іншого характеру і накладаються уповноваженими на те органами чи посадовими особами на підставах і у порядку, встановленими нормами адміністративного права [4].

З позиції С. Гончарука, «адміністративна відповідальність як різновид правової відповідальності – це специфічна форма негативного реагування з боку держави в особі її компетентних органів на відповідну категорію протиправних проявів (передусім адміністративних проступків), згідно з якою особи, які скоїли ці правопорушення, повинні дати відповідь перед повноважними державними органами за свої неправомірні дії і понести за це адміністративні стягнення в установленому законом порядку» [5].

Отже, адміністративна відповідальність – це застосування до осіб, які вчинили адміністративні проступки, адміністративних стягнень, що спричиняють для цих осіб обтяжливі наслідки майнового, морального, особистісного чи іншого характеру. Стягнення накладають уповноважені на те органи чи посадові особи на підставах і в порядку, встановлених нормами адміністративного права. Підставою адміністративної відповідальності є адміністративний проступок - протиправне, винне діяння, що посягає на встановлений правопорядок, але, на відміну від злочину, не містить значної суспільної небезпеки.

Сьогодні більшість підприємств, особливо приватної форми власності, мають свою так звану «систему штрафів», яка передбачає накладення на працівників, що порушили правила внутрішнього трудового розпорядку (вчинили дисциплінарний проступок), адміністративної відповідальності у формі штрафів. Причиною такої ситуації є різні чинники: від недосконалості законодавства до суб'єктивного розуміння власником своєї розпорядчої чи управлінської функції. Загалом же можна виділити такі групи причин:

а) причини правового характеру – норми КЗпП України, які визначають дисциплінарну відповідальність, створювались для регулювання трудових відносин у країні, де превалювала державна форма власності. Деякі із цих норм не діють і є нелогічними для підприємств приватної форми власності. Перелік видів дисциплінарних стягнень, зазначених у ст. 147 КЗпП, є надто короткий і не дає змоги роботодавцю застосувати об'єктивне покарання.

б) причини організаційного характеру – ці причини зумовлені зміною ставлення до такого виду дисциплінарного стягнення, як догана. Більш дієвим на приватних підприємствах є матеріальне стягнення (штраф), аніж моральне – догана.

в) причини економічного характеру – наявність багатьох податків і зборів зумовлює те, що частина заробітної плати не висвітлюється в бухгалтерських документах і не оподатковується. Ця частина і є базою для штрафних санкцій.

Описана ситуація є незаконною, її необхідно виправляти. Адміністративна відповідальність може застосовуватись лише за адміністративні проступки, які визначені КУпАП та іншими Законами України. Запізнення на роботу чи неналежне виконання своїх обов'язків, прогул тощо не визначені як адміністративне правопорушення в жодному законодавчому акті і не можуть бути підставою для застосування адміністративної відповідальності. Адміністративні стягнення накладають державні органи та їх посадові особи, яким таке право надане законом. Їх перелік закріплений у розд. III КУпАП. Притягнення до адміністративної відповідальності за адміністративні проступки є обов'язком державних органів, а не роботодавця. Законодавством

встановлено чіткий порядок застосування адміністративної відповідальності, який не передбачає накладення адміністративного стягнення наказами керівника підприємства.

Окремого розгляду потребує питання про визнання штрафу дисциплінарним стягненням у правилах внутрішнього трудового розпорядку. Така ситуація також видається незаконною, оскільки КЗпП містить вичерпний перелік видів дисциплінарних стягнень (догана і звільнення), які можуть застосовуватись за вчинення працівниками дисциплінарних проступків. Визначення штрафу як виду дисциплінарних стягнень у Правилах внутрішнього трудового розпорядку є не правомірним, оскільки Правила – це локальний акт, норми якого не можуть суперечити КЗпП України. Отже, штраф за вчинення дисциплінарного проступку не правомірний. Для вирішення цієї проблеми, на нашу думку, слід законодавчо розширити перелік видів дисциплінарних стягнень і вдосконалити систему контролю відповідних державних органів за станом виконання на підприємстві законодавства про працю.

Важливою частиною адміністративної відповідальності є поняття «поведінка», багатозначність якого у суспільних науках зумовила різноманіття тлумачень у правознавстві. Правова наука і практика правового регулювання називають поведінкою тільки ту людську активність, яка характеризується певними соціальними і юридичними ознаками. Основними рисами правової поведінки є: соціальна значущість; вираження у формі діяння (дії чи бездіяльності); свідомо-вольовий характер; регламентованість правовими нормами; властивість зумовлювати юридичні наслідки.

Соціальна значущість є важливою ознакою правової поведінки і має дві форми – соціальну корисність і соціальну шкідливість. Суть соціальної значущості правової поведінки зумовлена її властивістю впливати на стан суспільних відносин, змінювати зв'язки між суб'єктами, сприяти чи навпаки гальмувати нормальний процес взаємодії між людьми. Правова поведінка може впливати на відносини суб'єктів. Стан суспільних відносин тільки за умови зовнішнього вираження, якщо її сприймають інші суб'єкти, зумовлює певні зміни в соціальному середовищі. Правова поведінка виявляється у формі дій, що впливають на відносини між суб'єктами, чи у формі бездіяльності. Оскільки правову поведінку здійснюють суб'єкти, то вони повинні адекватно усвідомлювати обставини, характер поведінки і мати можливість виражати свою волю, осмислювати вчинки.

З формально-юридичної позиції, соціальна поведінка є правовою у випадку, коли вона регламентується нормами права. Умови й ознаки правових вчинків можуть бути прямо описані в текстах правових документів, або в останніх передбачено якісь інші заходи моделювання правової поведінки. Властивість правової поведінки впливати на стан суспільних відносин пов'язана не тільки з соціальною значущістю, а й особовим фактором – реалізацією суб'єктами своїх інтересів. Тому правова поведінка спричиняє для них певні юридичні наслідки. Серед найважливіших форм правових наслідків є реакція держави на результати правової поведінки у вигляді заохочення, стимулювання, охорони соціально корисних вчинків або застосування заходів юридичної відповідальності за шкідливі дії.

Правова поведінка є видом юридичних фактів – тих конкретних життєвих обставин, з якими норми права пов'язують виникнення, зміну чи припинення правовідносин. У цьому випадку правова поведінка є підвалиною зміни стану правовідносин, конкретних життєвих обставин, виникнення яких залежить від волі людей і які описані в гіпотезах правових норм. Правова поведінка складається з певних дій, які виявляють ставлення суб'єкта до інших суб'єктів права. Правовий вчинок є елементом правової поведінки. В нормах права, як правило, моделюється не правова поведінка загалом, а її елементи – правові вчинки.

Правовий вчинок – це діяння, що складається з таких складників: суб'єкт; суб'єктивна сторона; об'єкт; об'єктивна сторона. Суб'єктом вчинку може бути фізична чи юридична особа, державний орган, які визнані дієздатними і деліктоздатними, тобто можуть реалізувати свої права й обов'язки, нести юридичну відповідальність. Суб'єкти правового вчинку – це ті суб'єкти, за якими визнається здатність усвідомлювати і скеровувати свої діяння. Цю категорію суб'єктів становлять тільки правоздатні особи.

Суб'єктивна сторона правового вчинку відображає внутрішнє ставлення суб'єкта до свого діяння і його наслідків. Тобто суб'єктивна сторона є тією частиною правосвідомості суб'єкта, що безпосередньо пов'язана з фізичною формою діяння і складається з цілей, мотивів, правових установок.

Об'єкт правового вчинку – це явища навколишнього середовища, на які спрямовані діяння. Ними є суспільні відносини та соціальні цінності.

Об'єктивна сторона правового вчинку – це елементи зовнішнього вираження: діяння (дія чи бездіяльність, засоби), суспільно значущі наслідки (корисні чи шкідливі), причинний зв'язок між діянням і його наслідком.

Отже, правова поведінка – це сукупність соціально значущих, виражених у вигляді дій чи бездіяльності вчинків, що мають свідомо-вольовий характер, регламентовані нормами права і зумовлюють правові наслідки.

Правова поведінка має два протилежні за спрямованістю види: поведінка правомірна і протиправна. Правомірна поведінка, на відміну від протиправної, характеризується соціальною корисністю, відповідністю правовим нормам, позитивними юридичними наслідками. Основною юридичною ознакою правомірної поведінки є, з формального боку, її адекватність правовим нормам, а з погляду правової природи – правомірність: відповідність поведінки нормам права, праву взагалі; одиниця виміру, за допомогою якої, з погляду права, оцінюють поведінку як таку, що має правову природу; здатність права регулювати певну поведінку суб'єктів, а також властивість цієї поведінки бути врегульованою правовими засобами.

Правомірна поведінка пов'язана з правовідносинами не тільки як юридичний факт. Якщо правовідносини – це суспільні відносини, врегульовані нормами права, то правомірна поведінка є їх соціальним змістом, засобом втілення суб'єктивних прав і обов'язків у життя. Це дає підстави описати зв'язок правомірної поведінки і реалізації норм права, правового регулювання загалом. Правомірна поведінка – це загальна форма реалізації суб'єктивних прав і обов'язків, втілення правових настанов у життя, форма застосування юридичних можливостей і потреб у соціальній дійсності.

Як загальна форма реалізації суб'єктивних прав і обов'язків правомірна поведінка, на підставі відповідних норм права, здійснюється у вигляді їх дотримання, виконання і використання, а також правозастосування, тобто становить єдність юридичного і соціального змісту реалізації норм права. Правомірна поведінка в механізмі правового регулювання відображена в нормах права як модель; у юридичних фактах – як конкретні життєві обставини; у правовідносинах – як суб'єктивні права і обов'язки; в їх реалізації – як загальна форма і засіб; у правопорядку – як його зміст. Це характеризує правомірну поведінку як явище, що об'єднує елементи механізму правового регулювання в єдине ціле.

За різними критеріями правомірна поведінка поділяється на види:

а) в аспекті юридичних фактів – на юридичні вчинки та індивідуальні акти; правоутворюючі, правозмінюючі, правоприпиняючі діяння;

б) у плані реалізації норм права – на дотримання, виконання, використання і правозастосування;

в) як зміст правовідносин – на здійснення суб'єктивних прав, обов'язків, законних інтересів суб'єктів;

г) за зовнішньою формою виразу – на дії і бездіяльність;

д) за способом детермінації – на активну, зумовлену внутрішніми причинами, і пасивну, зумовлену зовнішніми обставинами;

е) за способом формування в текстах правових документів – на прямо чи безпосередньо передбачену правовими нормами;

є) за характеристиками суб'єктів – на індивідуальну і колективну, посадову, професійну та ін.

Протиправна поведінка є антиподом правомірної поведінки. Протиправна поведінка також здійснюється у сфері права, але, на відміну від правомірної поведінки, вона є не формою свободи, а формою несвободи чи свавілля. Протиправна поведінка є механізмом правового регулювання тільки як юридичний факт, тобто як конкретна обставина, що є причиною виникнення охоронних правовідносин. Протиправна поведінка належить до суспільно шкідливих (небезпечних) життєвих обставин. Їх шкідливість виявляється у тому, що вони можуть спричинити такі зміни у функціонуванні суспільних відносин, які не відповідають соціальному прогресу, нормальним умовам існування людини і суспільства. На відміну від юридичних фактів-подій, юридичні факти-правопорушення характеризуються свідомо-вольовим характером і здійснюються тільки дієздатними суб'єктами.

Важливою юридичною ознакою правопорушення є його протиправність. У формально-юридичному аспекті протиправність – це порушення вимог норм права, невиконання юридичних обов'язків, закріплених у нормативно-правових актах. Сутністю правопорушення є свавілля суб'єкта, тобто таке зовнішнє виявлення його волі, що не відповідає закономірностям розвитку суспільства, зазіхає на свободу інших суб'єктів. Правопорушення характеризується невиконанням встановлених норм у формі дій чи бездіяльності. Не вважається правопорушенням невикористання суб'єктивного права, тому що можливість його реалізації залежить від власного розсуду суб'єкта.

Не всі об'єктивно протиправні вчинки можуть бути правопорушеннями. Для останніх обов'язковою ознакою є наявність вини – внутрішнього негативного ставлення суб'єкта до інтересів людей, суспільства. Вина відрізняє правопорушення від тих видів протиправної поведінки, що суспільно шкідливі, свідомо-вольові, порушують норми права, але не відображають негативного ставлення суб'єкта до вимог правових приписів (наприклад, необхідна оборона). Наявність вини передбачає іншу ознаку правопорушення – можливість покарання, тобто застосування до правопорушника заходів юридичної відповідальності у вигляді втрат особистого, організаційного або матеріального характеру.

Правопорушення зумовлене: а) чинниками суб'єктивного характеру – низьким рівнем правосвідомості, правовим нігілізмом, деформаціями в ціннісних орієнтаціях людей; б) конкретними суспільними протиріччями; в) недоліками в правовому регулюванні, неефективною діяльністю правоохоронних органів та ін. Суспільна небезпека адміністративних правопорушень передбачає, у свою чергу, необхідність закріплення їх нормами права. А тому юридичним вираженням небезпеки правопорушення для суспільства є його протиправність, тобто воно порушує встановлені державою відповідні правила поведінки [6, с. 265; 7, с. 31]. Протиправними є будь-які діяння, що не відповідають вимогам чинного законодавства та суперечать йому. З позиції протиправності правопорушення можуть суперечити не тільки нормам адміністративного законодавства, а й нормам інших галузей права. Це характерне і для дисциплінарної відповідальності. Водночас, протиправність дисциплінарного проступку, на відміну від адміністративного, як правило, не виражена в чітко сформульованому юридичному складі, має абстрактний прояв. Це значний недолік дисциплінарного законодавства, оскільки дозволяє органу, що накладає стягнення, самому вирішувати питання щодо протиправності того чи іншого діяння, що на практиці може призвести до ущемлення службових прав підлеглих осіб. У зв'язку з цим у деяких галузях господарства актуальною є розробка Дисциплінарного кодексу, де містилися б загальна та особливі частини, а також розділ про дисциплінарне провадження з переліком органів (посадових осіб), які правомочні застосовувати заходи дисциплінарного стягнення.

Крім обов'язкових ознак, що включені законодавцем у визначення адміністративного правопорушення, його можуть характеризувати також інші, супроводжуючі ознаки й обставини (зокрема, обставини, що нівелюють, пом'якшують або обтяжують адміністративну відповідальність за адміністративне правопорушення та ін.).

Фактичні підстави відмежування адміністративної відповідальності від дисциплінарної пов'язані, насамперед, з різними об'єктами цих протиправних посягань. Так, внутрішній трудовий

розпорядок забезпечують дисциплінарні санкції, і відповідні відносини не є об'єктами адміністративних проступків. Об'єктом адміністративного правопорушення є суспільні відносини, що виникають і розвиваються як у сфері зовнішнього управління, що не пов'язане з виробничою, службовою, навчальною та іншою діяльністю винного, так і у сфері внутрішнього управління (наприклад, порушення правил протипожежної безпеки, санітарно-епідеміологічних правил та ін.). Адміністративний проступок найчастіше зазіхає на зовнішні управлінські відносини, які перебувають поза межами виконання особою своїх трудових обов'язків. Зважаючи на «зовнішній» характер скоєння правопорушення, адміністративна відповідальність, на відміну від дисциплінарної, настає перед органами і посадовими особами, яким винний по службі не підлеглий. Тобто адміністративний проступок полягає в порушенні загальнообов'язкових правил, обов'язків, встановлених для всіх громадян незалежно від місця і характеру виконуваної роботи.

Об'єктивну сторону адміністративних правопорушень становить сукупність ознак, що характеризують зовнішній прояв протиправного діяння, що посягає на охоронюваний законом об'єкт. Центральними в об'єктивній стороні є безпосередньо протиправне діяння, його шкідливий результат, причинний зв'язок між діянням і результатом, місце, час, спосіб, засоби та знаряддя скоєння правопорушення. Кожне правопорушення є вольовим актом, який має дві форми: дія – активна поведінка суб'єкта, яка порушує правові заборони; бездіяльність – пасивна поведінка, що полягає у невиконанні правових приписів.

Протиправне діяння також є ознакою об'єктивної сторони дисциплінарного проступку, який набуває форми порушення трудової дисципліни (наприклад, прогул без поважних причин, поява на роботі у нетверезому стані та ін.). Перелік таких діянь довгий і неоднорідний, що й є причиною відсутності в дисциплінарному законодавстві цілісної системи складу дисциплінарних проступків.

Адміністративна відповідальність, як правило, не супроводжується негативними для правопорушника наслідками в його службовій діяльності (за винятком випадків застосування позбавлення права керувати транспортними засобами). Провадження у відповідних справах вирізняється серед інших проваджень низкою критеріїв: особливості повноваження органів, які здійснюють провадження, специфіка актів процесуальної діяльності, процедури їх оформлення, її швидкість і економічність. Процесуальна діяльність розвивається послідовно і має відповідні стадії, чітко регламентовані в чинному адміністративному законодавстві, а саме: порушення справи про адміністративне правопорушення; розгляд справи й винесення щодо неї постанови; оскарження й опротестування постанови; виконання винесеної постанови [8].

Ступінь суспільної небезпеки – критерій розмежування адміністративної відповідальності від інших видів юридичної відповідальності (зокрема дисциплінарної), тісно пов'язаний з іншими ознаками адміністративної відповідальності (об'єктом і предметом посягання, об'єктивною стороною проступку та ін.). Адміністративна відповідальність у разі порушення законодавства про працю настає у випадках і в межах, передбачених Кодексом України про адміністративні правопорушення. Так, ст. 41 цього Кодексу встановлено, що порушення встановлених термінів виплати пенсій, стипендій, заробітної плати, виплата їх не в повному обсязі, а також інші порушення вимог законодавства про працю, – тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності та громадян-суб'єктів підприємницької діяльності від тридцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

КУпАП встановлює також адміністративну відповідальність за ухилення від участі в переговорах щодо укладення, зміни або доповнення колективного договору, угоди (ст. 41-1); порушення чи невиконання колективного договору, угоди (ст. 41-2); ненадання інформації для ведення колективних переговорів і здійснення контролю за виконанням колективних договорів, угод (ст. 41-3); порушення вимог законодавчих та інших нормативних актів з безпечного ведення робіт у галузях промисловості (ст. 93).

Органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці розглядають справи: про порушення законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці, щодо безпечного ведення робіт, зберігання, використання та обліку вибухових

матеріалів у галузях промисловості та на об'єктах, підконтрольних органам спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною

праці, про порушення законодавства про надра, а також невиконання законних вимог органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці.

Відповідно до ст. 287, 288 КУпАП, постанову про накладення адміністративного стягнення може бути оскаржено особою, щодо якої її винесено – вищестоящій посадовій особі інспекції або до місцевого суду. Скаргу на постанову про накладення штрафу може бути подано впродовж десяти днів з дня винесення постанови. Постанова про накладення штрафу є обов'язковою для виконання особою, щодо якої її винесено, і підлягає виконанню з моменту її винесення. У разі оскарження або опротестування постанови вона підлягає виконанню після залишення скарги або протесту без задоволення.

Адміністративні штрафи накладаються також на підприємства, установи і організації, які здійснюють діяльність у сфері використання ядерної енергії, у разі порушення норм, правил і стандартів безпеки або умов дозволів на здійснення робіт, якщо ці порушення завдали або могли завдати шкоди здоров'ю людей чи навколишньому природному середовищу; за порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки, невиконання приписів посадових осіб органів державного пожежного нагляду; за порушення санітарного законодавства, зокрема за передачу замовників або у виробництво і застосування конструкторської, технологічної, проектної документації, що не відповідає вимогам санітарних норм; за реалізацію продукції, забороненої до випуску і реалізації посадовими особами органів, установ і закладів державної санітарно-епідеміологічної служби; за випуск, реалізацію продукції, яка внаслідок порушення вимог стандартів, санітарних норм є небезпечною для життя і здоров'я людей; за реалізацію на території України імпортової продукції, яка не відповідає вимогам стандартів безпеки для життя і здоров'я людей, санітарних норм України; за ухилення від пред'явлення посадовим особам державної санітарно-епідеміологічної служби продукції, яка підлягає контролю.

Тож, можна зробити висновок, що адміністративна відповідальність – це застосування до осіб, які вчинили адміністративні проступки, адміністративних стягнень, що спричиняють для цих осіб обтяжливі наслідки майнового, морального, особистісного чи іншого характеру. Стягнення накладають уповноважені на те органи чи посадові особи на підставах і в порядку, встановлених нормами адміністративного права. Підставою адміністративної відповідальності є адміністративний проступок - протиправне, винне діяння, що посягає на встановлений правопорядок, але, на відміну від злочину, не містить значної суспільної небезпеки.

КУпАП встановлює адміністративну відповідальність за такі проступки у сфері праці як: порушення встановлених термінів виплати заробітної плати, виплата її не в повному обсязі, а також інші порушення вимог законодавства про працю; ухилення від участі в переговорах щодо укладення, зміни або доповнення колективного договору, угоди; порушення чи невиконання колективного договору, угоди; ненадання інформації для ведення колективних переговорів і здійснення контролю за виконанням колективних договорів, угод; порушення вимог законодавчих та інших нормативних актів з безпечного ведення робіт у галузях промисловості та ін.

Протиправність дисциплінарного проступку, на відміну від адміністративного, як правило, не виражена в чітко сформульованому юридичному складі, має абстрактний прояв. Це значний недолік дисциплінарного законодавства, оскільки дозволяє органу, що накладає стягнення, самому вирішувати питання щодо протиправності того чи іншого діяння, що на практиці може призвести до порушення трудових прав працівників. У зв'язку з цим у деяких галузях господарства актуальною є розробка Дисциплінарних кодексів з конкретним переліком формулювання складів дисциплінарних проступків.

Література:

1. Советское административное право: [учебник] / под ред. В.И. Поповой, М.С. Студеникиной]. – М.: Юрид. лит., 1988. – 464 с.
2. Бондаренко Г.П. Адміністративна відповідальність в СРСР / Г.П. Бондаренко. – Львів: ЛДУ, 1975. – 150 с.
3. Галаган И.А. Административная ответственность в СССР / И.А. Галаган. – Воронеж: ВГУ, 1970. – 251 с.
4. Адміністративна відповідальність в Україні: [навч. посіб.] / заг. ред. А.Т. Комзюка. – Х.: Вид-во Ун-ту внутр. справ, 2001. – 112 с.
5. Гончарук С.Т. Адміністративна відповідальність за законодавством України: [навч. посіб.] / С.Т. Гончарук. – К.: Генеза, 1995. – 75 с.
6. Явич Л.С. Общая теория права / Л.С. Явич. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1976. – 287 с.
7. Жуковский А.Г. Административная ответственность в сфере предпринимательских отношений. Вопросы теории и практики / А.Г. Жуковский. – Х.: Одиссей, 2000. – 224 с.
8. Бандурка О.М. Адміністративний процес: [підруч.] / О.М. Бандурка, М.М. Тищенко. – К.: Літера ЛТД, 2002. – 288 с.